

Bispemøtet
 Pb. 799 Sentrum
 0106 OSLO

Høringsvar fra MF til Bispemøtets tekst om konfirmasjon og konfirmasjonstid

Det vises til brev fra Bispemøtet datert 18.06.2020 om «Konfirmasjon og konfirmasjonstid i Den norske kirke», og vi vil med dette gi våre kommentarer til utkastet.

Med utgangspunkt i endringer i tenkemåte og praksiser knyttet til konfirmasjon og konfirmasjonstid, er det verdifullt at Bispemøtet gir en betenkning om det teologiske grunnlaget for konfirmasjon. Vi vil fremheve to punkter som særlig positivt i dokumentet. Det ene er fremhevingen av at konfirmasjonen som livsfaserite og konfirmasjonen som kirkelig handling ikke står i noe nødvendig motsetningsforhold til hverandre, men tvert om kan styrke hverandre. Det andre er økt oppmerksomhet på konfirmasjonen som liturgisk handling.

Samtidig bør dokumentet bli mer tydelig både når det gjelder form og innhold. Det framstår noe uklart hvem som er intendert leser av dokumentet.

Hvis dette dokumentet skal være til kirkelige medarbeidere med ansvar for konfirmanter, mener vi at språk, form og temavalg i større grad bør tilpasses dette formålet. Om målsettingen derimot er å gi teologisk veiledning og avklaring, bør man vurdere om så mange ulike typer perspektiv skal tas inn. I så fall bør også de forskjellige teologiske diskusjonene/temaområdene drøftes mer grundig. Følg brevet løfter frem fire tema som sentrale i teksten, men i dokumentet synes det å være flere spørsmål som bringes på bane, både teologiske og mer praktiske/organisatoriske. Uansett adressat mener vi dokumentet kan forbedres med tanke på struktur, argumentasjonsrekke og lesbarhet.

Vi opplever at dokumentet generelt sett preges av en deskriptiv og drøftende tilnærming til teologi om konfirmasjonen og kunne ønske oss en mer normativ tilnærming som konkluderer tydeligere i flere av diskusjonene som skisseres opp. Så vidt vi forstår, er utgangspunktet for prosessen en anmodning fra Kirkerådet om å utarbeide et teologisk grunnlagsdokument for konfirmasjonsteologien (KR 26/19). For å møte denne bestillingen, fordrer det etter vårt skjønn en klarere markering av normative posisjoner der Bispemøtet angir som bør ligge til grunn for konfirmasjonsforståelsen i Den norske kirke. Samtidig er det på det rene at en slik beskrivelse av det teologiske grunnlaget ikke bør være så stram at det avskjærer videre teologisk diskusjon om konfirmasjonsforståelsen.

Vi vil i det følgende knytte våre kommentarer til de enkelte kapitlene i dokumentet:

1. Konfirmasjon – en kilde i en omskiftende tid

Det er positivt at teologi utvikles i lys av kontekst og av gjeldende samfunnsendringene som berører ungdom og konfirmasjon, samt av historiske perspektiv. Vi anbefaler at dokumentet spisses inn mot de perspektivene som underbygger den teologiske forståelsen.

Vi viser til vår høringsuttalelse om ordning for konfirmasjonstidens gudstjenester fra 2019 hvor vi fremhevet at «en luthersk dåpsforståelse tilsier ikke bare at den dømte gis en plass i kirkens liv. Sammen med den lutherske kalletikken gir den også den dømte en plass og oppgave *i verden*. Perspektivet vil begrunnes også ut fra en ritualteoretisk forståelse av konfirmasjonen som overgangsrite mot voksenlivet.» Vi ønsker oss en teologisk refleksjon som i større grad fremhever konfirmantene og deres fremtid i Guds verden, og et kall og en rolle i denne.

2. Konfirmasjon – forbønn og velsignelse

Etter vår mening er dokumentets avklaringer om konfirmasjonen som liturgisk handling ikke tilfredsstillende. På den ene side bestemmes konfirmasjonshandlingen som «en forbønn- og velsigneshandling» (s. 3), på den annen side føyes det til et avsnitt om at den også rommer et «performativt element som ikke på samme måte er til stede ved annen forbønn», og at den «opplevs av de fleste også som noe mer» (s. 4). Videre heter det: «Derfor skal vi ikke se bort ifra at konfirmasjonshandlingen gjør noe mer med den enkelte enn bare det konfirmasjonen er som forbønns og velsigneshandling». Vi ser positivt på forsøket på å fremheve den liturgiske betydningen av konfirmasjonshandlingen, men mener at disse formuleringene blir for lite spesifikke innenfor rammen av et teologisk dokument fra Bispemøtet.

Mens forbønn og velsignelse er noe som skjer i enhver gudstjeneste, kjennetegnes konfirmasjonen som liturgisk handling av at den har en engangskaraktér (man konfirmeres ikke flere ganger), og den inneholder håndspåleggelse av den enkelte, noe som er et meget sterkt liturgisk element. Som liturgisk element har håndspåleggelsen overlevd fra en sakramental forståelse av konfirmasjonen, noe som gir den en særlig tyngde som liturgisk handling. Også bruken av hvite konfirmantkapper er med å gi handlingen en egen tyngde.

En kan også spørre hvor heldig det er i en økumenisk sammenheng å understreke så sterkt at konfirmasjonen ikke er et sakrament, samtidig som man faktisk har beholdt liturgiske elementer fra middelalderens sakramentale forståelse (håndspåleggelse). Sakramentsbegrepet er i virkeligheten et fleksibelt begrep, og det er forståelsen av den konkrete handling som er interessant, ikke om det kan sies å falle inn under et generelt sakramentsbegrep. I katolsk sammenheng har det f.eks. vært en omfattende debatt om forståelsen av konfirmasjonen, noe som betyr at den tradisjonelle lutherske polemikken mot forståelsen av konfirmasjonen som et sakrament ikke uten videre treffer. Heller å spørre om konfirmasjonen er et sakrament eller ikke, bør man spørre etter *hvordan man forstår konfirmasjonen som liturgisk handling*. Også for reformatorene var sakramentsbegrepet noe flytende, ved at man gjerne inkluderte boten. I Apologien åpner også Melancthon, under visse betingelser, for en sakramental forståelse av presteordinasjonen. Når Luther avviste konfirmasjonen som sakrament, var det fordi en slik forståelse hang sammen med en «mangel» i dåpen. I nyere katolsk teologi om konfirmasjonen (fermingen) er en slik forståelse langt på vei overvunnet. Å bruke energi på insistere på konfirmasjonens ikke-sakramentale karakter er etter vårt skjønn både økumenisk og saklig ufruktbart. Dette vil også være i tråd med folkelig oppfatning hvor konfirmasjon ikke ses som kvalitativt annerledes enn andre kirkelige handlinger som også har karakter av livsriter, slik som dåp eller vigsel.

En positiv bestemmelse av konfirmasjonen som liturgisk engangshandling kan etter vårt skjønn ta utgangspunkt i dens tidsmessige plassering ved overgangen til voksenlivet. Slik vil den knytte an til et

allment livsriteperspektiv. Ved denne overgangen knyttes forbindelsen til dåpen. Mens spedbarnet ikke har mulighet for selv å gi uttrykk for sin tro eller tilegne seg bevisst innsikt i troen, er dette mulig på det stadium i livet som konfirmantene er. En kirke som døper barn, må også ha ordninger for at de døpte i voksen alder kan tilegne seg kunnskap om troen og bekrefte sin tilhørighet til troen og kirken. I vår kirkelige tradisjon er konfirmasjonen en slik ordning, liturgisk konsentrert i selve konfirmasjonshandlingen. Den teologiske forståelsen av denne handlingen, og hvordan den henger sammen med dåpen, bør etter vårt skjønn utvikles videre.

3. Konfirmasjon – En påminnelse om dåpens betydning

Sentralt i dokumentet står forståelsen av konfirmasjonen som «en påminnelse om dåpens betydning», og at den «aktualiserer dåpen på en særlig måte». Vi deler oppfatning av dette som et grunnperspektiv i forståelsen av konfirmasjonen. Samtidig er det grunn til å arbeide videre med spørsmålet hvorvidt dåp skal være absolutt krav for konfirmasjon. Vi viser i den forbindelse til MFs høringsuttalelse om konfirmasjonstidens gudstjenester fra 2019:

Praksisen med at mange unge døper seg før konfirmasjon er gledelig, og det er grunn til å motivere og støtte opp om de unge som kan tenke seg dette. På den andre siden kan menigheter også erfare at konfirmanter som deltar i konfirmasjonsundervisningen ikke er klare for å bli døpt. Det gir grunn til å spørre hvordan våre liturgiske praksiser fungerer hvis disse legger hindringer for menneskers deltakelse i kirken uten at det er tvingende grunner for det. Vi ser ikke at det er overbevisende teologiske eller historiske grunner til å kreve dåp for konfirmasjon. Vi vil derfor anbefale at kirken gjennomtenker sin praksis på dette området.

At kirkens katekumenat opprinnelig ble utviklet som en forberedelse til dåp, kunne tale for en fleksibel tilnærming i dette spørsmålet. På den andre siden ser vi betydningen av at konfirmasjonen i større grad forankres i dåpsteologien og ekklesiologien. Et viktig utgangspunkt er her at dåpen ikke bare er en fortidig begivenhet, men en realitet som omslutter hele kristenlivet. Konfirmasjonen som liturgisk handling får dermed karakter av anamnesis/ihukommelse.

Når stadig flere døpes i forkant av konfirmasjonen, bør den teologiske begrunnelsen for hvorfor dåp er et krav for konfirmasjonen, bli tydeligere. Kirkens liturgiske praksis må kunne møte kritiske spørsmål som: Er dåpen «inngangskriterium» for konfirmasjon fordi det har vært tradisjonen? Hva skjer med forståelsen av konfirmasjonen som bekreftelse når utbredt praksis blir å døpes rett før konfirmasjonen? Spiller det noen rolle hvis ungdom utvikler oppfatningen at dåp primært er nødvendig skritt på veien til konfirmasjon og ikke representerer en stillingtagen til kristen tro?

Hvis kravet om dåp før konfirmasjon skal videreføres, bør konfirmasjonens karakter som dåpspåminnelse og dåpsaktualisering utvikles og fremheves mer i dokumentet.

Velger man denne løsninger, bør dokumentet videre gi tydeligere veiledning om hva som kan være «verdige avslutning» for konfirmanter som velger å ikke la seg døpe. På den ene siden kan en gjennomtenkt liturgisk ordning for disse være med på å vise at kirken tar ungdoms valg på alvor. Eventuell markering bør i så fall avklares i samtale med konfirmantene. På den andre siden kan en ordning med liturgiske alternativ for de respektive grupper, være vanskelig å forvalte på en god og inkluderende måte. Det vil være gode grunner til å overlate til det lokale skjønn å finne konkrete løsninger. Likevel bør Bispemøtet være mer konkrete her slik at prester, kateketer og andre ansatte som arbeider med disse gudstjenestene, får mer håndfaste føringer å gå ut i fra.

4. Konfirmasjon, dåp og nattverd

Dette avsnittet mangler en egentlig konklusjon. Det saklig riktige vil her trolig være å opprettholde den prinsipielle rekkefølge mellom dåp og nattverd samtidig som man åpner opp for pastoralt begrunnede unntak, f.eks. for konfirmanter som er på vei til dåp.

Når diskusjonen om forholdet mellom dåp, nattverd og konfirmasjon først reises, krever det en mer gjennomarbeidet drøfting og konklusjon enn det som foreligger her. Vi innser samtidig at dette er et stort teologisk tema som vanskelig kan behandles i sin helhet i et slikt dokument. Spørsmålet er da om dokumentet bør spisses, slik at det tar opp færre tema, men behandler grundigere de som tas opp, avhengige av hvem som er dokumentets adressat.

5. Voksne konfirmanter

Dette avsnittet beskriver i stor grad praksiser som allerede er kjent og kommer med lite ny informasjon. Slikt det nå er plassert, synes det også å bryte opp en tematisk sammenheng om dåp og konfirmasjon. Det kan synes noe uklart hva man ønsker med avsnittet i rammen av en uttalelse fra Bispemøtet. Vi anbefaler at avsnittet utelates eller får en annen plass.

6. Dåp, konfirmasjon og fadderrollen

Dette avsnittet er deskriptivt og tilfører lite nytt om fadderrollen. Her ligger det eventuelt et potensiale i å si noe om fadderrollen for konfirmanter som døpes i forkant av konfirmasjonen. Alternativt mener vi at dette avsnittet kan tas ut.

7. Bekreftet – av hvem og til hva?

Her mener vi at dokumentet nok en gang bli for løst og lite konkluderende. At betydningen «styrke» uttrykker en viktig dimensjon, er opplagt. Samtidig kan også ulike dimensjoner ved betydningen «bekrefte» gi god mening dersom det utlegges riktig. Denne bekreftelsen har i det minste to sider:

- I konfirmasjonen bekreftes konfirmanter som fullverdige og myndige medlemmer av det kirkelige fellesskap. Dette svarer også til det faktum at aldersgrense for kirkelig stemmerett faller sammen med vanlig konfirmasjonsalder.
- Ved å la seg konfirmere bekrefter konfirmanter sin tilhørighet til kirken. Liturgisk kommer dette til uttrykk ved den felles framsielse av trosbekjennelsen i konfirmasjonsgudstjenesten. Bekjennelsesmotivet ble utvilsomt betont på en uheldig måte under pietismen, men dette må ikke i dag hindre oss i å løfte fram dette aspektet.

At kirkelig konfirmasjon innebærer en stillingtagen fra konfirmanterens side, er også et element i mange unges forståelse av konfirmasjon i dag. Nettopp det at konfirmanterene i dag vokser opp i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn, gjør at det å konfirmere seg i kirken er et tydelig valg. Det er imidlertid viktig at dette motivet beskrives på en måte som gir rom for ulike former for og grader av stillingtagen.

8. Konfirmasjonen stiller ingen krav

Temaene om kirken som en arena uten prestasjonspress og koblingen mellom konfirmasjon og økonomi er viktige i seg selv. Disse temaene kunne fra én side sett vært utdypet ut fra kristen teologi og antropologi. Samtidig gjøres ikke dette i dokumentet, og det er heller ikke sikkert at dette er stedet for en slik utlegging. Avsnittet sier lite om det teologiske grunnlaget for konfirmasjonen og kan etter vår vurdering tas ut.

Overskriften «konfirmasjonen stiller ingen krav» kan synes å stå i en viss motsetning til dokumentets klare understrekning av dåpen som krav for å bli konfirmert.

9. Inkluderende konfirmasjon

Dette avsnittet kan med fordel innarbeides i avsnittet om konfirmasjonen som liturgisk handling eller som del av kommentarene rundt konfirmasjonen som livsrite.

10. Om konfirmasjonsgudstjenesten

Også dette avsnittet kan med fordel innarbeides i de tidligere avsnitt om konfirmasjonen som liturgisk handling.

11. Etter konfirmasjonen

Anliggendet i dette avsnittet er viktig. Vi mener imidlertid at det må sies enda mer offensivt at konfirmantene ikke bare har en «tydelig mulighet for fortsatt å være en del av menighetens fellesskap», men at kirken faktisk regner dem som en del av dette fellesskap, og utfordrer dem til å ta del i fellesskapets liv. Her kan også nevnes forventningen om at de tar sitt ansvar som kirkemedlemmer gjennom å ta del i det kirkelige demokrati.

12. Historisk bakgrunn for konfirmasjon

Vi spør oss hvorfor dette kommer til slutt. Dette avsnittet kan kuttes betydelig ned, eventuelt flyttes til begynnelsen der dokumentet også presenterer noe av konfirmasjonens historie.

Med hilsen for
MF vitenskapelig høyskole

Vidar L. Haanes
Rektor

Brevet er elektronisk håndtert og derfor ikke signert.